

RAPORT ROCZNY AMNESTY INTERNATIONAL 2012

Białoruś

Republika Białorusi

Prezydent: Aleksander Łukaszenka

Szef rządu: Michaił Miasnikowicz

Kara śmierci: wykonywana

Populacja: 9,6 milionów

Przewidywana długość życia: 70,3 lat

Śmiertelność dzieci poniżej piątego roku życia: 12,1 na 1000

Umiejętność czytania i pisania wśród dorosłych: 99,7 procent

W ciągu ostatniego roku ograniczano wolność słowa, zrzeszania się i zgromadzeń. Wciąż wykonywane były egzekucje. Więźniowie sumienia byli nadal przetrzymywani oraz byli poddawani torturom i innym formom złego traktowania. Ograniczane było także prawo do sprawiedliwego procesu sądowego.

Tło

Z powodu pogarszającej się sytuacji ekonomicznej wzrastały niepokoje społeczne, na co władze odpowiadały ograniczaniem wolności zrzeszania się i zgromadzeń.

17 czerwca Rada Praw Człowieka ONZ wyraziła zaniepokojenie sytuacją na Białorusi. Potępiła naruszenia praw człowieka, do których dochodziło po wyborach z grudnia 2010 roku, wezwała władze do ścisłej współpracy z organami ONZ, do umożliwienia międzynarodowym obserwatorom pracy oraz zaprzestania zatrzymywania ich i wydalania z kraju. Pogorszeniu uległy stosunki z Unią Europejską. 10 października Rada Unii Europejskiej ogłosiła, że przedłuży do 31 października 2012 roku istniejący zakaz wjazdu do strefy Schengen dla osób odpowiedzialnych za naruszenia międzynarodowych standardów wyborczych oraz prześladowania działaczy społeczeństwa obywatelskiego.

Kara śmierci

W ciągu roku wykonano egzekucje na dwóch mężczyznach i wydano kolejne dwa wyroki śmierci.

- Andrej Burdyka oraz jeszcze jeden mężczyzna zostali straceni między 14 a 19 lipca. Matka Andreja Burdyki otrzymała oficjalną informację na ten temat trzy miesiące

później. Do końca roku rodzina drugiego mężczyzny nie została poinformowana o egzekucji. Wyroki śmierci zostały wykonane mimo formalnego wniosku Komitetu ONZ ds. Praw Człowieka, skierowanego do białoruskiego rządu 17 grudnia 2010 roku, z prośbą o wstrzymanie egzekucji do czasu zbadania spraw obydwu mężczyzn przez Komitet.

Tortury i inne formy złego traktowania

Nie istniał żaden niezależny system monitorowania miejsc odosobnienia. Skargi na funkcjonariuszy organów ochrony porządku publicznego były zwykle odrzucane przez prokuratorów, a osoby je składające spotykały się z represjami ze strony policji.

- 28 lutego po wyjściu na wolność za kaucją Aleksiej Michalewicz, kandydat na prezydenta oskarżony o zorganizowanie demonstracji w Mińsku 19 grudnia 2010 roku, wziął udział w konferencji prasowej. Stwierdził, że on i inni przetrzymywani poddawani byli torturom i innym formom złego traktowania, w tym także rewizji osobistej nawet sześć razy dziennie oraz zmuszani do stania w bolesnych pozycjach.
- Żmicer Daszkiewicz skazany 24 marca na dwa lata ciężkich prac w związku z demonstracją z grudnia 2010 roku, w ciągu minionego roku osiem razy trafił do izolatki. Narażony był tam na trudne warunki, w tym zakaz wykonywania ćwiczeń, brak pościeli oraz pozbawianie snu. Więźniom zabrania się także leżeć lub siedzieć na pryczach w ciągu dnia.

Wolność słowa

Za swoje artykuły w „Gazecie Wyborczej” dziennikarz Andrzej Poczobut w marcu został oskarżony o „znieważenie Prezydenta” i „zniesławienie Prezydenta”. 5 czerwca wydano wobec niego trzyletni wyrok więzienia w zawieszeniu.

Wolność zrzeszania się

W ciągu całego roku członkowie zarejestrowanych i niezarejestrowanych grup działaczy na rzecz praw człowieka byli skarżeni i prześladowani. 3 października parlament przyjął projekt dotyczący zmiany ustawy o zgromadzeniach publicznych zakazujący białoruskim organizacjom pozarządowym posiadania funduszy lub kont bankowych w innych krajach. Komisja Wenecka Rady Europy stwierdziła, że Kodeks Karny uznający za przestępstwo uczestnictwo w działaniach niezarejestrowanych partii politycznych lub innych publicznych zrzeszeń jest „sprzeczny z założeniem społeczeństwa demokratycznego”.

- 4 sierpnia aresztowany został Aleś Bialacki, szef Centrum Praw Człowieka „Wiosna”. 12 sierpnia zarzucono mu „zatajenie dochodów” za co grozi do siedmiu lat pozbawiania wolności. Oskarżenie związane było z korzystaniem przez niego z indywidualnego konta bankowego na Litwie, z którego środki przeznaczone były na wsparcie działalności na rzecz praw człowieka prowadzonej przez Wiosnę. W 2003 roku Wiosna została zdelegalizowana przez białoruskie władze, a w związku z tym pozbawiona prawa posiadania konta bankowego na Białorusi. W wyniku procesu który rozpoczął się 4 listopada, Aleś Bialacki 24 listopada został skazany na 4,5 roku więzienia. Amnesty International uznała Bialackiego za więźnia sumienia i zażądała natychmiastowego wypuszczenia go na wolność.

- 12 stycznia Ministerstwo Sprawiedliwości ostro skrytykowało Białoruski Komitet Helsiński za wystanie Specjalnemu Sprawozdawcy ONZ raportu na temat sędziów i adwokatów, zwracającego uwagę na restrykcje wobec prawników. Ministerstwo stwierdziło, że raport „stanowił próbę zdyskredytowania Republiki Białorusi w oczach świata”. W czerwcu organizacja otrzymała rachunek ze wsteczną datą opiewający na podatek naliczony od funduszy przekazanych przez Komisję Europejską w 2002 roku, które początkowo zwolnione były z podatku. Do rachunku dołączone było drugie ostrzeżenie Ministerstwa Sprawiedliwości związane z naruszaniem regulacji dotyczących działalności organizacji pozarządowych. W grudniu Ministerstwo Podatków i Opłat wystąpiło do Ministerstwa Sprawiedliwości z wnioskiem o zamknięcie Białoruskiego Komitetu Helsińskiego.

Wolność zgromadzeń

W ciągu roku zaostrzano ograniczenia wobec wszystkich form publicznego zgromadzania się. 3 października parlament przyjął poprawki do Ustawy o zgromadzeniach publicznych. Każde planowane publiczne zgromadzenie musi uzyskać oficjalną zgodę: organizatorzy zobowiązani są poinformować o „źródłach finansowania” wydarzenia; nie mają prawa nagłaśniać go przed uzyskaniem pozwolenia, które może zostać wydane dopiero na pięć dni przed wydarzeniem. Funkcjonariusze organów bezpieczeństwa posiadają szerokie uprawnienia do filmowania i nagrywania wydarzenia, ograniczania możliwości uczestniczenia w nim oraz dokonywania rewizji osobistych.

- W maju, czerwcu i lipcu co tydzień odbywały się „milczące protesty”. Grupy ludzi w całym kraju spacerowały bez słowa, klaskały lub równocześnie uruchamiały alarmy w telefonach. Z informacji Wiosny wynika, że władze zatrzymały ponad 2000 osób uczestniczących w „milczących protestach”, z czego część została pobita lub w inny sposób użyto wobec nich nieproporcjonalnej siły. Nawet 80 procent zatrzymanych osób zostało ukaranych aresztem – od 5 do 15 dni – lub grzywną. 29 lipca władze wprowadziły nowe drakońskie przepisy, zgodnie z którymi pozwolenia władz wymaga każde zgromadzenie przewidujące „działania lub bezczynność jako formę wyrazu społeczno-politycznej postawy lub protestu”.
- Roman Kisliak, adwokat broniący aktywistów działających na rzecz praw człowieka, został zatrzymany 16 października, po tym jak na głównej ulicy Brześcia przez megafon domagał się uwolnienia Alesia Bialackiego. Został oskarżony o równoczesne pikietowanie i maszerowanie. Następnego dnia rano został postawiony przed sądem administracyjnym, który zwrócił sprawę do ponownego rozpatrzenia przez policję. 28 października Sąd Obwodowy w Brześciu nałożył na Kisliaka grzywnę stanowiącą równowartość 3 euro, sąd apelacyjny utrzymał wyrok.

Więźniowie sumienia

Pomiędzy styczniem a czerwcem prowadzone były postępowania sądowe przeciwko czołowym aktywistom odpowiedzialnym za organizację pokojowej demonstracji w Mińsku 19 grudnia 2010 roku bądź uczestniczącym w niej. W związku z tymi wydarzeniami pod koniec roku sześciu z nich wciąż przebywało w areszcie – wszyscy zostali uznani za więźniów sumienia. 26 marca Żmicer Bandarenka skazany został na dwa lata ciężkich robót. 14 maja Andrej Sannikau otrzymał wyrok pięciu lat. 16 maja Paweł Sewjarjanets został skazany na trzy lata, a 26 maja Mikołaj Statkiewicz na sześć lat. 24 marca Żmicer Daszkiewicz i Edward Lobau zostali skazani odpowiednio na dwa i cztery lata za chuligaństwo. Pozostałe osoby, w tym Iryna

Chalip, żona Andreja Sannikaua, otrzymały wyroki w zawieszeniu. W ciągu minionego roku sześciu innych więźniów sumienia zostało wypuszczonych na wolność. Trzech z nich zostało poinformowanych, że ich sprawy zostały zamknięte. Jedna osoba zwolniona za kaucją ubiega się o azyl za granicą.

Niesprawiedliwe procesy sądowe

Mimo prawnej gwarancji osoby oskarżone w związku z udziałem w demonstracji z 19 grudnia 2010 roku rzadko miały możliwość dostępu do adwokatów a spotkania nie odbywały się na osobności. Adwokaci informowali, że często odmawiano im kontaktu z klientami uzasadniając to brakiem dostępnej sali spotkań. Władze utrzymywały, że w areszcie KGB w Mińsku są tylko dwa pokoje, w których odbywać się mogą takie spotkania, i z tego powodu możliwości ich organizowania były ograniczane. Niektórzy z adwokatów broniących opozycyjnych liderów oskarżonych o organizację masowych rozruchów w grudniu 2010 roku straciło licencję na wykonywanie zawodu. W marcu 2011 roku Paweł Sapelko, obrońca Andreja Sannikaua został usunięty z palestry. 7 sierpnia 2011 roku licencję straciła Tamara Sidorenko, obrończyni Aleksieja Michalewicza.

Misje i raporty Amnesty International

- W grudniu przedstawicielka Amnesty International odbyła wizytę na Białorusi.
- Clemency status of Belarusian men probably still pending (EUR 49/010/2011) (*Prośba o ułaskawienie Białorusina prawdopodobnie jest wciąż rozpatrywana*)
- Belarus: Six months after the Presidential elections clampdown on dissenting voices continues unabated (EUR 49/015/2011) (*Białoruś: Sześć miesięcy po wyborach prezydenckich represje wobec protestujących wciąż trawają*)
- The human rights situation in Belarus: Written statement to the 18th session of the United Nations Human Rights Council (EUR 49/017/2011) (*Sytuacja praw człowieka na Białorusi: Pisemne oświadczenie z 18. sesji Rady Praw Człowieka ONZ*)